

14. Кузнецов Б.Л. Рынок как синергетическая система / Б.Л. Кузнецов, С. Б. Кузнецова. – Сайт С.П. Курдюмова, 2006 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://spkurdyumov.ru/none/gynok-kak-sinergeticheskaya-sistema>.
15. Лукинов И.И. Эволюция экономических систем / И.И. Лукинов. – М. : Экономика, 2002. – 567 с.
16. Макконелл К.Р. Экономикс: принципы, проблемы и политика / [К.Р. Макконелл, С.Л. Брю ; пер. Е.С. Иванова и др.] ; пер. с англ. 11-го изд. – К. : Хаг ар, 2000. – 785 с.
17. Маршалл А. Принципы политической экономии. / А. Маршалл. – М. : Прогресс, 1983. – Т. 1. – 415 с.
18. Ожегов С. И. Толковый словарь русского языка : 80000 слов и фразеологических выражений / С. И. Ожегов, Н. Ю. Шведова ; РАН ; Ин-т русского языка им. В. В. Виноградова. – М. : Азбуковник, 1999. – 944 с.
19. Піндайк Р., Рубінфелд Д. Мікроекономіка / [Р. Піндайк, Д. Рубінфелд] ; пер. з англ. А. Олійник, Р. Сільський. – К. : Основи, 1996. – 646 с.
20. Политическая экономия / за ред. В.А. Медведева, Л.И. Абалкина О.И. Ожерельева и др. – М. : Политиздат, 1988. – 735 с.
21. Прилуцький А.М. Ринок в системі категорій сучасної економічної теорії / А.М. Прилуцький // Теоретичні та прикладні питання економіки. – Вип. 25. – С. 195
22. Семюельсон П., Нордгауз В. Макроекономіка / [П.А. Семюельсон, В.Д. Нордгауз] ; пер.з англ. – К. : Основи, 1995. – 544 с.
23. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов / А. Смит. – М. : Соцэкгиз, 1962. – 684 с.
24. Сохацька О.М. Біржова справа : [навч. посібник] / О.М. Сохацька. – Тернопіль : Карт-бланш ; К. : Кондор, 2008. – 636 с.
25. Филипов Ю.Д. Биржа. Ее история. Современная организация и функции / Ю.Д. Филипов. – М. : 1920. – 199 с. – С. 3
26. Хейне П. Экономический образ мышления / [П. Хейне] ; пер. с англ. – М. : Издательство «Каталаксия», 1997. – 704 с.
27. Хикс Дж. Теория экономической истории / [общ. ред. и вступ. ст. Р.М. Нуреева] ; пер. с англ. 2-е стереотип. изд. – М. : НП «Журнал Вопросы экономики», 2006. – 224 с.
28. Шершеневич Г.Ф. Курс торгового права : в 4 т. / Г.Ф. Шершеневич. – М. : Статут, 2003. – Т. II : Товар. Торговые улоги. – 2003. – 544 с.
29. Штиллих О. Біржа і її діяльність / [О. Штиллих] ; пер. с нем. – Спб. : Братство, 1992. – 304 с.
30. Щербина В.С. Господарське право : [підручник] / В.С. Щербина. – К. : Юрінком Інтер, 2006. – 656 с.
31. Экономическая теория (политэкономия) : [учебник] / под общ. ред. В.И. Видяпина, Г.П. Журавлевой. – М. : ИНФРА-М, 1999. – 714 с.
32. Caldwell B. Hayek's Challenge: An Intellectual Biography of F.A. Hayek / B. Caldwell. – University of Chicago Press, 2004. – 500 p. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : books.google.com.ua/books?isbn.
33. Marshall A. Principles of Economics: An Introductory Volum. Eighth edition. / Alfred Marshal. – MacMillan Co, New York. – 1949. – 871 p. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://econ.washington.edu/files/2013/05/Barzel-LOP.pdf>.

УДК 65.012.2/45:009.12

Сокольська Р.Б.
*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку і аудиту
Національної металургійної академії України*

Акімова Т.В.
*старший викладач кафедри обліку і аудиту
Національної металургійної академії України*

Просенко А.С.
*студентка
Національної металургійної академії України*

ОСОБЛИВОСТІ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПЛАНУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ НЕДОСКОНАЛОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

Досліджено вплив інформаційного забезпечення на сталий розвиток сучасного підприємства в умовах недосконалої конкуренції при використанні таких економічних інструментів, як прогнозування та планування. Обґрунтовано значущість інформації для отримання кращих результатів управління діяльністю суб'єкта господарювання. Розглянуто основні поняття процесу інформаційного забезпечення та сучасні концепції інформаційного забезпечення процесу планування.

Ключові слова: інформаційне забезпечення, стратегічне планування, управлінські рішення, інформаційні системи, недосконала конкуренція.

Сокольская Р.Б., Акимова Т.В., Прошенко А.С. ОСОБЕННОСТИ ИНФОРМАЦИОННОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ ПЛАНИРОВАНИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ В УСЛОВИЯХ НЕСОВЕРШЕННОЙ КОНКУРЕНЦИИ

Исследовано влияние информационного обеспечения на устойчивое развитие современного предприятия в условиях несовершенной конкуренции при использовании таких экономических инструментов, как прогнозирование и планирование. Обоснована значимость информации для получения лучших результатов управления деятельностью предприятия. Рассмотрены основные понятия процесса информационного обеспечения и современные концепции информационного обеспечения процесса планирования.

Ключевые слова: информационное обеспечение, стратегическое планирование, управленческие решения, информационные системы, несовершенная конкуренция.

Sokolska R.B., Akimova T.V., Prosenko A.S. FEATURES OF INFORMATION SUPPORT OF ACTIVITIES PLANNING OF ENTERPRISES IN IMPERFECT COMPETITION CONDITIONS

The influence of information support for sustainable development of modern enterprise in imperfect competition conditions with using of economic instruments such as forecasting and planning has been investigated. The importance of information for receiving best results of management of business entity activities has been justified. The basic comprehensions of the information support process and modern concepts of information support of the planning process have been reviewed.

Keywords: information support, strategic planning, management decisions, information systems, imperfect competition.

Постановка проблеми. На сучасному етапі конкуренція є важливим та дієвим механізмом, який забезпечує високу ефективність, пропорційність та динамічність ринкових відносин як у галузі виробництва, так і реалізації товарів чи послуг. Мінливі конкурентні умови потребують від підприємств вчасного відповідного реагування на зміни, що відбулися. Конкуренція стимулює адаптацію суб'єктів господарювання до нових ринкових умов, за допомогою чого активізується розвиток економіки країни.

В умовах недосконалого конкурентного середовища підприємства намагаються першими вийти на ринок з новим продуктом (технологією), щоб отримати додаткові прибутки. Найважливішим кроком на шляху інноваційного розвитку є створення системи інформаційної підтримки всіх етапів інноваційної діяльності. Умовою успіху інноваційного розвитку є їх належне інформаційне забезпечення, яке здійснюється спеціально створюваними інформаційними системами і службами. Такі системи та служби збирають, систематизують, зберігають, обробляють, виконують пошук і поширюють наукову, технічну, економічну та іншу інформацію, а також допомагають у перетворенні цієї інформації в знання.

Значення інформації, яка є основою інформаційних ресурсів, заперечити складно, проте, незважаючи на свій колосальний вплив на всі сфери життя, це поняття можна назвати білою плямою, практично не дослідженою і не опрацьованою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню теоретичних і практичних аспектів формування ефективної стратегії розвитку підприємства приділяється значна увага як зарубіжних, так і українських вчених, про що свідчать роботи В.Г. Герасимчука, І.А. Ігнатєвої, Н.С. Миколайчук, Г.Г. Савіної, З.Є. Шершньової та інших. Але бракує досліджень щодо вирішення проблеми забезпечення стратегічного управління інформаційним забезпеченням для реалізації стратегічних планів для покращення економічного розвитку підприємства.

Метою статті є визначення впливу особливостей інформаційного забезпечення на ефективне застосування методів планування та прогнозування при виборі стратегії переходу до сталого розвитку підприємства в умовах недосконалої конкуренції.

Виклад основного матеріалу. Вітчизняні підприємства, діючи в умовах нестабільного розвитку ринку, посилення конкурентної боротьби, намагаються хоч якось передбачити своє майбутнє. Наприклад, з метою обґрунтування економічної доцільності реалізації підприємством певного проекту, повного або часткового реінвестування його діяльності складають бізнес-плани, а окремі напрями охоплюють поточними планами. Водночас згадані процеси свідчать про те, що суб'єкти підприємництва за відсутності чітко сформульованих цілей свого розвитку та економічної стратегії – на пряму руху – намагаються розробляти тактику, уточнюючи певні його деталі. В умовах жорсткої конкурентної боротьби і посилення впливу змін, які відбуваються у зовнішньому середовищі, підприємства мають зосереджувати увагу не тільки на внутрішньому стані справ, а й виявляти та враховувати у своїй діяльності можливі зміни оточення. Водночас основними залишаються проблеми збалансування внутрішніх можливостей підприємства та змін у зовнішньому середовищі з метою виживання в конкурентній боротьбі сьогодні та у перспективі. Ця обставина сприяє зміні певних стереотипів господарювання, появі та впровадженню системи стратегічного управління, один з постулатів

якого доволі красномовний: «Хто не дивиться вперед, опиняється позаду» [1, с. 38].

Важливе значення в діяльності підприємства має інформаційне забезпечення. Інформаційне забезпечення планування – це процес збору, обробки, формалізації даних про розвиток процесів на ринку товарів і послуг (середовище функціонування підприємства); про стан і зміну нормативно-законодавчої бази (умови діяльності підприємства); про динаміку показників діяльності підприємства і його стані в минулому і сьогодні (розвиток підприємства); про успішність зусиль щодо підвищення ефективності роботи підприємства та ін. [2].

Роль інформаційного забезпечення процесу планування важко переоцінити, оскільки від якості, повноти та достовірності інформації залежить обґрунтованість планових розрахунків, а в подальшому і ефективність управлінських рішень, побудованих на цих розрахунках. Крім того, формалізація планових розрахунків, використання сучасних інформаційних технологій неможливі без відповідного якісного інформаційного ресурсу. Якщо врахувати, що розрахунки здійснюються на перспективу різного тимчасового горизонту, то необхідна доволі достовірна інформація не тільки про минуле та сьогодні, а й про майбутні умови функціонування підприємства. Значення інформації підтверджується і такими даними: опитування американських бізнесменів довело, що, на їх думку, 70% успіху фірми залежить від оперативної і достовірної інформації. Інформаційне забезпечення процесу планування складається з:

- збору, обробки і передавання даних про зовнішнє, враховуючи умови конкурентного середовища, і внутрішнє середовище підприємства;
- вибору та використання методів і прийомів узагальнення та аналізу інформації, у тому числі із застосуванням програмних засобів;
- технічного забезпечення передачі та обробки інформаційних потоків [2].

Рівень організації інформаційного забезпечення управління залежить від того, які положення становлять основу теорії організації. Основні положення сучасної теорії організації інформаційного забезпечення управління спираються на такі поняття: інформація, економічна інформація, облікова інформація, інформація бухгалтерського обліку, інформація оперативного обліку, інформація статистичного обліку, інформаційний потік, інформаційні ресурси, управління інформаційними ресурсами. Розглянемо послідовно ці поняття.

Інформація – це сукупність відомостей про досліджуваній об'єкт, що допомагають вирішувати поставлені завдання [3, с. 57]. У дослідженнях процесу управління під інформацією розуміється сукупність відомостей про стан керованої системи і зовнішнього середовища.

Економічна інформація – це сукупність відомостей, що виникають у процесі виробничо-господарської діяльності та використовуються для управління об'єктом.

Облікова інформація – найбільш об'ємна і трудомістка частина економічної внутрішньофірмової інформації, яка розкриває те, що відбулось у виробничо-господарській діяльності підприємства. Вона характеризується підвищеною вимогливістю до точності.

Облікова інформація підрозділяється на такі види [4, с. 129]:

1. Інформація бухгалтерського обліку – це інформація про результати поточної господарської діяль-

ності підприємства, призначена для оперативного управління і формування фінансової, управлінської та статистичної звітності.

2. Інформація оперативного обліку – це частина інформації управлінського обліку, спрямована на управління певними видами господарської діяльності, насамперед регулювання і контроль витрат і результатів, включаючи калькулювання собівартості видів продукції.

3. Інформація статистичного обліку – інформація, що формується на основі даних бухгалтерського та оперативного обліку, а також на основі результатів статистичних спостережень.

4. Інформаційний потік – це цілеспрямований рух інформації від джерел до споживачів [5, с. 178]. Від професійної організації інформаційних потоків в істотному ступені залежить продуктивність діяльності підприємства, обумовлена не тільки оптимальною кількістю інформації, а й її якістю.

Інформаційними ресурсами є інформація, яка використовується підприємством в якості засобу виконання завдань ухвалення управлінських рішень. Особливістю інформаційного забезпечення планування діяльності підприємств в умовах недосконалої конкуренції повинна бути наявність внутрішніх і зовнішніх інформаційних ресурсів.

Ухвалення стратегічних управлінських рішень в умовах обмеженої інформації проводиться з метою вибору оптимального варіанта серед можливих альтернатив. Менеджери можуть дотримуватися різних підходів до ухвалення рішень – обережних, поміркованих або ризикованих. Аналітик, який готує інформацію, повинен це враховувати і прогнозувати не тільки декілька варіантів прогнозів, але й декілька варіантів рішень [6, с. 271].

З огляду на зазначені особливості доцільно надати таке визначення. Стратегічні управлінські рішення – це сукупність планових, організаційних, мотиваційних, контрольних впливів на об'єкт управління з метою отримання конкретного результату у довгостроковій перспективі, що характеризується слабкою визначеністю інформаційних джерел та урахуванням прогнозованих змін у зовнішньому середовищі.

Процес стратегічного управління охоплює три основні стадії – стратегічне планування, реалізацію стратегії, стратегічний контроль (рис. 1).

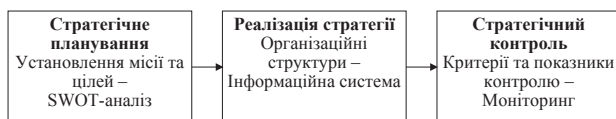

Рис. 1. Складові елементи стратегічного управління [7, с. 8]

Джерел отримання інформації для здійснення процесу планування на підприємствах є багато. Їх можна чітко розмежувати на внутрішні та зовнішні.

Як правило, більшість необхідної інформації отримується із зовнішніх джерел. Джерелами внутрішньої інформації підприємств вважаються облікові та позаоблікові дані. До облікових, своєю чергою, належать дані бухгалтерського, статистичного й оперативного обліку і їх звітність. Дані бухгалтерського обліку дають об'єктивну кількісну характеристику різноманітних господарських операцій, узагальнену характеристику всієї сукупності господарських засобів за їх складом і розміщенням, за джерелами утворення та цільовим призначенням. Для цього застосовують методи наскрізного та безперервного спо-

стереження, суворе документування, систематизацію на рахунках, групування в балансі й інших звітних таблицях. Дані бухгалтерської та фінансової звітності специфічні, оскільки такі звіти є обов'язковими і їх достовірність контролюється законодавчо. Крім того, дані бухгалтерського та статистичного обліку є ретроспективними – через обов'язковість тривалого зберігання такі дані можуть бути доступними у майбутньому. Ще одна особливість даних і звітів бухгалтерського та статистичного обліку – це універсальність для підприємств будь-якої форми власності. Тобто незалежно від обраної форми бухгалтерського обліку, методів обробки такої інформації, для внутрішніх користувачів вона повинна бути зрозумілою.

Дані оперативного обліку, хоч і не є обов'язковими і суворо регламентованими, не менш важливі у процесі планування. На практиці керівники різних рівнів здійснюють щоденні записи про певні аспекти діяльності підприємства, аналізують їх, роблять висновки. Така інформація дозволяє на основі виявлених тенденцій і закономірностей прийняти управлінське рішення, є основою для розробки оперативних планів підприємств. Облікові дані відображають фактичний стан господарсько-фінансової діяльності підприємств і є її інформаційною моделлю.

До позаоблікових даних належать матеріали зборів трудових колективів, матеріали конференцій, перевірок контролюючих органів, матеріали доповідних записок, комітетів тощо. Також важливу роль тут виконує співпраця із колективом, адже часто працівники підприємства з огляду на особисті характеристики, такі як досвід, знайомства, хобі, громадська робота, політичні уподобання можуть бути достатньо поінформовані щодо напрямку, який вивчається підприємством.

Зовнішня інформація є, як правило, розосередженою в кількох джерелах. До основних джерел зовнішньої інформації, яка забезпечує процес планування діяльності підприємств, належать: статистичні збірники даних, дані перепису населення; книги, каталоги, проспекти; річні фінансові звіти підприємств (оприлюднення яких не порушує чинне законодавство); результати конкурсів, тендерні пропозиції; інформація бірж, банків, галузева; таблиці курсів акцій; судові рішення; дані періодичного друку, зокрема спеціалізовані; дані міжнародних організацій, таких як ООН, Міжнародного валютного фонду, Європейської організації по співпраці та розвитку, Ради Європи; результати наукових досліджень; мережа Інтернет і інші джерела [8, с. 31].

Особливу роль із перелічених джерел інформації виконують чисельні видання економічного та спеціального змісту, такі як газети, журнали, інформаційно-аналітичні бюлетені, тобто так звані офіційні видання. Також до цієї групи інформаційних джерел відноситься синдикативна інформація. «Це первинна інформація, яку спеціальні інформаційно-консультаційні організації збирають, обробляють, а потім продають своїм передплатникам» [8, с. 37]. Така інформація є, як правило, не дорогою і високоякісною, оскільки її збір ґрунтується на відпрацьованій системі.

Важливо зазначити особливість інформації, отриманої шляхом проведення спеціальних обстежень і опитувань. Для цього, як правило, залучаються спеціалізовані підприємства, які володіють досвідом і методикою збору інформації. Проте така інформація може бути отримана і шляхом самостійного збору, наприклад, працівниками відділу маркетингу, комерційного відділу тощо.

Велике значення в інформаційному забезпеченні процесу планування займають інформаційні технології, які є засобом отримання інформації та її переробки. Застосування електронно-обчислювальної техніки дає змогу поглибити економічний аналіз підприємства, застосувати більш трудомісткі методи його проведення, спрощуючи так планову роботу.

Існуючі інформаційні системи надають керівникам підприємств інформацію, орієнтовану в основному на внутрішнє середовище – технологію, організацію виробництва. Інформація про зовнішнє середовище має несистемний характер. Немає інформації про економічні тенденції, науково-технічні досягнення, ринки і конкуренцію на них, споживачів і їх потреби тощо. Все це призводить до суб'єктивного уявлення про ситуацію на підприємстві та не дає можливості скласти обґрунтовані прогнози і ухвалювати стратегічні рішення на майбутнє. Навіть якщо обсяг необхідної інформації достатній, то це не завжди забезпечує ухвалення ефективних рішень.

Сучасні підприємства роблять спроби створювати бази стратегічних даних (БСД), які формуються за допомогою цільового підбору інформації, яка поступає з безлічі джерел і є процесом перетворення сукупності даних в стратегічну інформацію на основі їх аналітичної обробки з орієнтацією на конкретне вживання в процесі реалізації стратегічних планів, проектів і програм.

Підприємства мають створювати: БСД про сильні і слабкі сторони підприємства; БСД про загрози і можливості (з оцінкою рівня ризику), які існують в зовнішньому середовищі; БСД про рівень конкуренції, умови конкурентного середовища і критерії конкурентоспроможності в галузі; БСД про полягання економіки в цілому; БСД про ситуацію на суміжних ринках.

У таблиці 1 відображена схема, що демонструє сфери виникнення інформації, формування БСД на різних етапах стратегічного планування. Чим якісніша інформація, тим більше достовірними стають плани, а це, своєю чергою, закладає основи для здійснення обґрунтованого управлінського впливу на об'єкти управління в організації [9, с. 103].

Досвід підприємств, які можуть добре організувати інформаційне обслуговування працівників апарату управління, свідчить, що багато проблем можна вирішити, якщо БСД формувати одночасно з розробкою і використанням інформаційно-управлінських систем різного типу, які дають можливість накопичувати інформацію про минуле і теперішнє;

складати прогнози розвитку подій; одержувати уявлення про реальні справи на підприємстві на конкретний момент часу; прослідити події в зовнішньому середовищі [9, с. 105].

Характер економіки України визначає деякі особливості існуючих концепцій інформаційного забезпечення, головними з яких можна вважати такі:

- пропонувані проекти виявляються орієнтованими більшою мірою на автоматизацію класичних бізнес-процесів і меншою мірою – на конкретні технології управління;

- у реальній ситуації інформаційні вимоги з одного виду діяльності менеджера розділені у декількох інформаційних підсистемах. Таким ситуаціям не приділяється належної уваги в існуючих проектах інформаційного забезпечення;

- існуючі системи не повністю орієнтовані на аналіз корисної для керівника інформації, що надходить із зовнішнього середовища;

- існуючі рішення не повною мірою забезпечують зворотний зв'язок результатів виконання стратегічних рішень;

- існуючі рішення не допускають чіткої організації центрів обробки інформації.

Отже, у процесі своєї діяльності керівники та фахівці підприємства визначають основні вимоги до інформаційного забезпечення. На практиці існують такі основні підходи до впровадження інформаційної системи.

1. Сучасна комплексна інформаційна система впроваджується на підприємстві паралельно з існуючою системою фінансової звітності.

2. Інформаційна система на основі універсальних програмних продуктів впроваджується на підприємстві за допомогою внутрішніх ІТ-фахівців. Обидва методи мають свої переваги та недоліки залежно від рівня підприємства, фази розвитку тощо [10, с. 25].

Дослідження щодо сучасних підприємств показали, що найбільш доцільно використовувати системний підхід впровадження інформаційної системи підприємства, підсистемою якої є аналітична система фінансової звітності. Такий підхід є найбільш доцільним для сучасних українських підприємств.

Відтак можна виокремити основні етапи впровадження сучасної інформаційної системи: підготовчий етап роботи, за якого керівник і провідні фахівці підприємства визначають основні показники діяльності підприємства; методи аналізу; форми представлення інформації. На етапі моделювання здійснюється створення основних моделей діяльності підприємства.

Таблиця 1

Інформаційна основа управління підприємством

Сфери виникнення інформації	База даних планування	Планова процедура
Внутрідержавна економічна інформація	Тенденції і прогнози національного і світового розвитку	Виявлення тенденцій в економіці, прогнозування зовнішнього середовища
Міжнародна економічна інформація	Тенденції і прогнози світового розвитку	
Галузева інформація. Науково-технічна інформація. Інформація про ресурси. Внутрішньофірмова інформація	Тенденції розвитку галузі і характеристика ринків: – аналіз ринків по окремих видах продукції; – техніка і технологія, нові види продукції, – найперспективніші ринки; – ціни, просування товарів, доступність ресурсів і т.д. Умови конкуренції: – фінансові умови; – частка ринку; – використання виробничих потужностей; – співвідношення цін; – просування товарів; – науково-технічні переваги	Аналіз галузевих особливостей. Прогнозування розвитку і оцінка змін в типах продукції, техніка, аналіз ринків збуту. Оцінка умов конкуренції: – характеристика можливостей основних конкурентів по кожній групі продукції; – порівняння сильних і слабких боків фірми і її конкурентів

ства; аналіз типу «як є» та «як буде»; створення сценаріїв прогнозування роботи компанії. На цей етап доцільно запланувати навчання персоналу компанії роботі в новому інформаційному середовищі. Третій етап впровадження передбачає паралельне існування «старої» та «нової» інформаційної системи. На четвертому етапі виконують тестування роботи інформаційної системи за визначеними показниками та готують документацію для подальшої поточної роботи системи.

Системний підхід передбачає використання принципів відкритої системи. Фахівці компанії здійснюють моніторинг основних показників фінансової звітності та вдосконалюють програмне забезпечення та інтерфейс системи.

З огляду на зазначене доцільно розглянути концепції побудови інформаційних систем управління.

Першою концепцією побудови інформаційних систем управління вважається Manufacturing Requirements Planning (MRP), сутність якої полягає у мінімізації витрат, які пов'язані із запасами на складах і виробничих ланках. Концепція MRP стала основою для побудови MRP-систем, головним завданням яких є забезпечення наявності на складі певної кількості необхідних матеріалів/комплектуючих у будь-який момент часу у межах терміну планування. Програмні продукти, що реалізовані на базі MRP-концепції, дають змогу регулювати постачання комплектуючих для виробництва продукції, контролювати запаси на складі і саму технологію виробництва. Використання MRP-систем дає змогу зменшити обсяг постійних запасів сировини на складі.

У міру впровадження MRP-систем були виявлені їх недоліки, серед яких найбільш вагомим був такий: під час розрахунку потреби в матеріалах не враховуються виробничі потужності, ступінь їх завантаженості, вартість робочої сили. Відповідно до «MRP II Standart System», у цій системі реалізовані такі функції: планування продажу продукції; управління попитом; планування виробництва; планування потреби у матеріалах; специфікація продукції; управління запасами на складі; постачання згідно плану; управління на рівні виробничого цеху; планування виробничих потужностей; контроль входу сировини/виходу готової продукції; фінансове планування; комплексна оцінка результатів діяльності підприємства. Відтак сутність MRP II-концепції полягає в тому, що прогнозування, планування і контроль процесів виробництва здійснюється впродовж всього життєвого циклу продукції, починаючи від придбання сировини і завершуючи відвантаженням готової продукції споживачу [3; 14, с. 193–207].

Наступною концепцією побудови інформаційних систем стала Enterprise Resources Planning (ERP) [9; 14, с. 193–207]. ERP-системи призначені для планування всіх видів ресурсів підприємства. В основу ERP-систем покладено принцип створення єдиної бази даних, що містить всю корпоративну бізнес-інформацію. Наявність корпоративної бази даних усуває необхідність у передачі даних від однієї системи до іншої, а також забезпечує одночасний доступ до інформації будь-якого числа працівників підприємства, що мають відповідні повноваження. У ERP-системах реалізовані такі функціональні блоки: планування виробництва продукції; управління попитом на продукцію; укрупнене планування виробничих потужностей; виробниче планування; планування потреб у матеріалах; перевірка та коригування планів по потужностях; управління закупками, запасами, продажами; управління фінансами; проектний

менеджмент. Для ERP-систем обов'язковою є наявність можливості електронного обміну даними з іншими модулями, а також моделювання економічних ситуацій, пов'язаних із плануванням і прогнозуванням з урахуванням умов зовнішнього середовища, зокрема конкурентного.

Наступною концепцією стала ERP II як результат удосконалення ERP у напрямі більшої взаємодії підприємства з клієнтами та контрагентами. Водночас управлінська інформація підприємства використовується не лише для внутрішніх цілей, а й слугує для розвитку відносин співпраці з іншими організаціями. Функціональні блоки ERP II систем мають таке наповнення: довгострокове й оперативне планування розробки нових видів продукції; складання виробничих планів відповідно до планів збуту продукції; довгострокове й оперативне управління виробництвом на підставі виробничого плану; планування руху сировини і матеріалів; планування та облік руху готової продукції; планування потреби у сировині, напівфабрикатах та інших товарно-матеріальних цінностях для забезпечення ритмічного виробництва продукції; обробка, аналіз і затвердження заявок від підрозділів підприємства на придбання необхідних матеріалів; забезпечення необхідними матеріалами всіх операцій виробничого циклу; оптимізація розміщення матеріалів, розмірів і термінів партій поставок; планування щоденного відпуску матеріалів у виробництво; розрахунок дефіциту матеріалів на основі даних про складські залишки й оперативні виробничі потреби; планування; побудова баз даних і класифікаторів матеріалів для підприємства; забезпечення глибокого рівня деталізації елементів витрат [14, с. 193–207].

Висновки. Підсумовуючи викладене, стверджуємо, що в основу сучасної інформаційної системи планування діяльності підприємств з урахуванням умов недосконалого конкурентного середовища покладені контури певного цільового призначення, до складу яких входять програмні модулі, що призначені для управління різними напрямками діяльності підприємства. Виникнення і розвиток кожної із концепцій, розглянутих у цій статті, пов'язане із необхідністю удосконалення ведення різних видів обліку, складання довго- та короткострокових планів, зменшення витрат підприємства за рахунок зменшення запасів сировини і готової продукції на відповідних складах. Найновіші ERP- та ERP II-системи враховують вплив факторів зовнішнього оточення, зокрема і конкурентного середовища, і сприяють швидкій адаптації підприємства до зміни цих факторів, що набуває особливої необхідності у сучасних умовах ведення бізнесу.

Перспективами подальших досліджень може стати формування системи інформаційного забезпечення планування діяльності підприємств в умовах недосконалого конкурентного середовища.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Кіндрацька Г.І. Стратегічний менеджмент : [навч. посіб.] / Г.І. Кіндрацька. – 2-ге вид., перероб. і доповн. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2010. – 406 с.
2. Планування на підприємстві [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nebook.net/book_planuvannya-na-pdprimstv_633_page_1.
3. Кочурова Т.В. Использование современных информационных технологий в организации бухгалтерского учета / Т.В. Кочурова, В.А. Ищенко. – Воронеж : Воронежский государственный университет, 1997. – 141 с.
4. Проскурякова Л.А. Совершенствование организации информационного обеспечения управления строительным предпри-

- ятием : дисс... канд. экон. наук / Л.А. Проскурякова. – Тюмень, 2004. – 212с.
5. Фатхутдинов Р.А. Система менеджмента / Р.А. Фатхутдинов. – М. : ЗАО «Бизнес-школа «Интел-Синтез», 1998. – 352 с.
 6. Гордієнко П.Л. Стратегічний аналіз : [навч. посіб.] / П.Л. Гордієнко. – К. : Алерта, 2006. – 404 с.
 7. Гапоненко А.Л. Стратегическое управление : [учебник] / А.Л. Гапоненко, А.П. Панкрухин. – М. : Омега-Л, 2004. – 472 с.
 8. Басовський Л.Е. Прогнозирование и планирование в условиях рынка : [учеб. пособие] / Л.Е. Басовський. – М. : ИНФА, 2003. – 259 с.
 9. Порохня В.М. Стратегічний менеджмент : [навч. посіб.] / В.М. Порохня, Т.О. Безземельна, Т.А. Кравченко. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 224 с.
 10. Белялов Т.Е. Інформаційні технології у забезпеченні розвитку фінансової діяльності підприємств корпоративного типу / Т.Е. Белялов // Актуальні проблеми економіки. – 2005. – № 10 – С. 25–32.
 11. Гаврилов Д.А. Управление производством на базе MRP-II / Д.А. Гаврилов. – СПб. : Питер, 2002. – 320с.
 12. Черненко М. Реализация управленческих концепций в средних интегрированных системах / М. Черненко // Менеджмент [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.management.com.ua>.
 13. Матвієнко О.В. Основи менеджменту інформаційних систем : [навч. посіб. для студентів ВУЗів] / О.В. Матвієнко, М.Н. Цивін. – К. : Слово, 2005 – 176 с.
 14. Яковенко С.І. Інформаційні технології у системі розвитку корпоративних підприємств / С.І. Яковенко // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – № 12. – С. 193–207.

УДК 658.330.341

Сталінська О.В.

*доктор економічних наук,
доцент кафедри економіки підприємства
Донецького національного університету*

Болгов В.Є.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки підприємства
Донецького національного університету*

СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Наведено авторські тлумачення таких дефініцій: інновація, інноваційна діяльність, стратегічне планування, бізнес-янгол, інноваційний потенціал. Розкрито сутність та сучасний стан стратегічного планування інноваційної діяльності в Україні. Класифіковано недоліки, які виникають у вітчизняних підприємств під час стратегічного планування інноваційної діяльності, та наведено пропозиції щодо їх подолання.

Ключові слова: інновація, стратегічне планування, інноваційний потенціал, інноваційна діяльність, стратегічне планування інноваційної діяльності.

Сталинская Е.В., Болгов В.Е. СТРАТЕГИЧЕСКОЕ ПЛАНИРОВАНИЕ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В УКРАИНЕ

Приведены авторские толкования следующих дефиниций: инновация, инновационная деятельность, стратегическое планирование, бизнес-янгол, инновационный потенциал. Раскрыта сущность и современное состояние стратегического планирования инновационной деятельности в Украине. Классифицированы недостатки, которые возникают у отечественных предприятий во время стратегического планирования инновационной деятельности, и наведены предложения к их преодолению.

Ключевые слова: инновация, стратегическое планирование, инновационный потенциал, инновационная деятельность, стратегическое планирование инновационной деятельности.

Stalins'ka O.V., Bolgov V.Y. STRATEGIC PLANNING OF INNOVATIVE ACTIVITY IN UKRAINE

The article represents the authors' interpretation of the following concepts: innovation, innovative activity, strategic planning, business angel, innovative potential. The article reveals the essence and modern state of the strategic planning of innovative activity in Ukraine. Authors classify flaws which arise in domestic enterprises during the strategic planning of innovative activity, and point the suggestions as to their overcoming.

Keywords: innovation, strategic planning, innovative potential, innovative activity, strategic planning of innovative activity.

Постановка проблеми. В сучасних економічних умовах, що обумовлюються високою конкурентною боротьбою, успішне господарювання може бути забезпеченим лише за рахунок активної інноваційної діяльності. Одними з найважливіших внутрішніх факторів розвитку суб'єктів господарювання є економічний потенціал суб'єкта господарювання, гнучкість і адаптивність його системи до кон'юнктурних змін, що досягається безперервним удосконаленням усіх виробничо-господарських процесів. Це зумовлює посилення ролі і значення планування інноваційної діяльності підприємства у тактичному і стратегічному вимірі.

Стратегічне планування, як правило, орієнтовано на довгий період: п'ять і більше років. Воно спря-

мовано на створення нового потенціалу успішної діяльності підприємства. Стратегічне планування як елемент стратегічного управління інноваційною діяльністю полягає у визначенні місії організації на кожній стадії життєвого циклу товару чи послуги, формуванні системи цілей діяльності й стратегії поведіння на ринках інновацій. Водночас має проводитись глибокі маркетингові дослідження, масштабні прогностичні розробки оцінки сильних і слабких сторін організації, ризиків і факторів успіху.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Невід'ємною важливою складовою, стрижнем будь-якого наукового дослідження є встановлення чіткого категорійного апарату, адже від розуміння сутності